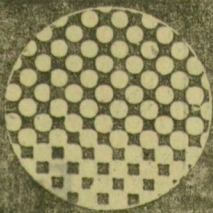


DM



magazin



Boór András MÁR MEGTANULTA...

Erő-vadító konok hidegben
Budát figyelte szálkeresztben

Horgas kezében lapult a puská
Hogyan tovább már megtanulta

Alom-napokat hozni jöttek
Virág-levegőt meggyőztörnek

Szabadulást a szolgálatra
Örök idők becsületére

MEGRAJZOLT VALÓSÁG

Hogy gyönyörködünk e rajzokban, érthető, hiszen szépek, nagyon szépek. Es ahogy épül, gazdagodik Szeged, egyre több ölt közülük testet. Betonban, üvegben és fémbe, egyszóval úgy, ahogyan megálmodta a tervező, és ahogyan álmodjuk mi is, vele együtt, a palotákat.

E rajzok másainak némelyike is már épül, másikuk pedig csak a gyakorlati emlegetett varázslige, az építési kapacitás miatt várta magára. Tarjánban is mint-ha utolérnénk végre — ha lassacskán is — önmagunkat. A harmadik ütemben már épül az orvosi rendelő és a gyógyszertár. Talán az ugyanitt építendő 16 tantermes általános iskola és a bevásárlóközpont sem áll messze a megvalósulástól. Épül már a Tolbuhin sugárút 84. alatt a 14 tantermes iparitanuló-iskola is. Valószínűleg arra sem kell

sokáig várni, hogy hozzálessanak Újszegeden a régebbi és az új kollégium között — a JATE hatezer adagos konyhájának és ezerszemélyes éttermének alapozásához. Ugyancsak közelínek tünik a tanárképző főiskola 450 személyes lánykollégiuma építkezésének megkezdése az Április 4. útja és a Liliom utca környékén.

A rajzokat a Szegedi Tervező Vállalat munkatársai készítették.



1944. szeptember 23-án Brjucsov szíjmony főhadnagy vezetésével Battonya térségében magyar földre gördültek az első szovjet páncélosok. A 18. önálló harckocsi-hadtesthez tartoztak. Az egyetlen olyan szovjet egységhez, amelynek katonái az első naptól az utolsóig részt vettek a magyarországi harcokban. Három nappal később felszabadult Makó, elsőként a magyar városok közül. Az azt követő néhány nappal így írt Malinovszkij marsall, a 2. Ukrán Front parancsnoka Budapest, Bécs, Prága című könyvében:

„Az élet Makón gyorsan visszazökkent a kerékvágásba és ehhez nagy mértékben hozzájárultak a szovjet csapatok. Katonáink kijáratították a hitleristák által felrobbantott Maros-hidat, amely összekötötte a várost a környező falvakkal. Lényeges segítséget nyújtottak a három konzervgyár helyreállításához is. A gyárak igazgatását a munkásgyűléseken megválasztott bizottságok intézték... A város körül elterülő földeken újra megindultak a felbehagyott őszi mezőgazdasági munkák... Ime egy kis város, Makó, ahonnan lényegében elkezdődött Magyarország felszabadítása, már a hátunk mögött maradt. A lakosság meleg szeretettel búcsúzott el a szovjet harcosoktól, akik kivitták a tiszteletet önzetlen magatartásukkal, segítségükkel. Mindenféle jóval kínálták őket, természetesen hagymával is. A lakosság hálás volt a harcosoknak azért is, mert megmentették a pusztulástól a város közelében levő Árpád-kori ősi templomot.”

De ez még mindig csak a kezdet volt. 1944. október 6-án indult meg a debreceni hadművelet és nem egészen egyhónapos kemény harc után a Tiszántúl szabad volt. Megkezdődhetett a harc Budapest elfoglalásáért. Sztjemenko tábornok memoárjában részletesen tárgyalja, milyen nehézségekkel kellett szembenéznie a szovjet harcosoknak.

„A debreceni hadművelet után csapataink támadása már közvetlenül a Budapest körzetében védelemre berendezkedett német és magyar csapatok ellen irányult... Úgy tűnhetne, hogy nagy erőfőnyünk volt. De az ellenség ide dobta át tartalékait Németországból, Olaszországból, a Balkánról, sőt még a nyugati frontról is. Felkészültünk rá, hogy a német fasiszta csapatok száma növekedni fog és Magyarország kegyetlen harcok színhelyévé válik.

A vezérkarban alaposan tanulmányoztuk a budapesti ostromban résztvevő szovjet katonák tevékenységének várható jellegét és ennek sajátosságait. Elgondolásunk lényege így foglalható össze: megkerülni a várost északról és délről, míg a frontális támadásra csak minimális erőket koncentrálni. A hadművelet komoly, hosszú előkészítést igényelt annál is inkább, mert beköszöntött a borongós őszi idő, szakadatlanul esett. Repülőgépeink csak ritkán tudtak felszállni, az ágyúkat gyakran kellett kézzel tolni. A felzáró utakon megrekedt mindenféle szállítmány... A harcok rend-



BATTONYÁTÓL AZ EGÉSZ ORSZÁGIG

kívül súlyosak voltak, az eredmények pedig jelentéktelenek. A parancsnokok idegeskedtek. A mindig rendíthetetlen nyugalmú Rogyon Jakovlevics Malinovszkij is néha cserbenhagyta a lelki egyensúlyát. Emlékszem egy ilyen esetre. I. M. Managorov tábornok, az 53. hadsereg parancsnoka azzal a kéréssel fordult Malinovszkijhoz, hogy segítse ki a hadsereget pótlólagos vontató eszközökkel, mivel az állandó esőzés következtében felzáró utakon gyakran elakadtak a szállítmányok. A frontparancsnok röviden és mérgesen válaszolt: „Szerezzen vontatókat az ellenségénél.”

De sem a német fasiszták és magyar csatlósáik ellenállása, sem pedig a természeti körülmények nem akadályozhatták meg, hogy decemberben bezáruljon Budapest körül a 2. és a 3. Ukrán Front ostromgyűrűje. És ekkor a II. világháborús náci gáztettek bünlajstroma egy újabb fejezettel bővült. A tények ismertek. 1944. december 29-én Malinovszkij és Tolbuhin marsall közös ultimátumban szólította fel a fővárosban levő német és magyar csapatok parancsnokát, tegye le a fegyvert, kímélje meg csapatait és a várost a felesleges, értelmetlen pusztulástól. A válasz: Steinmetz és Osztyapenko kapitányok, a parlamenterek legyilkolása. N. A. Nyecseporuk, a 66. gárda-lövész-hadosztály helyettes törzsfőnöke, aki Steinmetz útjának megszerzéséért felelt, a szemtanú hitelességével számol be a hallatlan bűncselekményről.

„En már tudtam, hogy hadosztályunk térségében a Vecsés—Pestszentlőrinc—Kispest műúton fognak haladni a parlamenterek. Megismételtam a parancsot. Kuznyecov ezredes átnyújtotta Steinmetznek a lepecsételt borítékot, amelyben az ultimátum volt. Sok sikert kívánt. Steinmetz a gépkocsi mellett állt, én pedig felderítőimmel jól megerősítettem a két nagy fehér zászlót, az egyiket hátul, a másikat elől — a kocsi porvédő üvegénél. Aztán Lipszkij felderítővel együtt beültem az első — ismertetőjel nélküli — gépkocsiba. Elindultunk a peremvonal mentén. 200 méternyire mögöttünk haladt a két fehér zászlóval felszerelt gépkocsi. Benne a parlamenterek. Miután áthaladtunk csapataink hadrendjén, Lipszkij-jel együtt kiugrottunk és a gépkocsit visszaküldtük.

Nagy, ritka pelyhekben esett a hó. Hátrafordultam és megláttam a parlamenterek gépkocsiját, amely valami miatt lassított és egy kicsit lemaradt. 25—30 méternyire az ellenség peremvonalától kimentem a műútból oldalán levő útpadrákra, a németek felé néztem és megmutattam Steinmetznek az utat.

— Előre! — mondtam.

Steinmetz felemelte a kezét és bólintott. Abban a pillanatban

hatalmas robbanás kábitott el minket. A gépkocsi a levegőbe repült. Az utcát fekete füstgomolyagok töltötték meg és egész szag terjengett. A gépkocsit az emberekkel együtt egy gépágyú lövedéke rombolta szét. A műút ezen a szakaszon lángra borult.

Azonnal Lipszkijre kiáltottam: Petya! Mentd a századost! Lipszkij a kocsihoz futott és ott el-esett. Ugy tűnt, megsebesült. Odafutottam hozzá és megláttam a halántékán vékony csikban lefutó vért. Már halott volt!... Tűzet nyitottak ránk. Ezalatt a gépkocsi felől csendesen nyöszörgve küszört felém a súlyosan sebesült Kuznyecov hadnagy. Megragadtam és az első útbelső sarokház ablakmélyedéséig vittem... Majd kézzel jelt adtam egységeinknek, nyissanak tűzet. A hitleristák észrevették, hogy a földön küszünk és utánunk eredtek... Géppisztolyosaink futottak segítségünkre. Tűzet nyitottak és gránátokat dobáltak az utánunk lopakodó németekre. Kűszva érkezünk csapatainkhoz...

A sebesült Kuznyecovot kórházba küldtük. Okvetlenül vissza kellett hoznunk megölt bajtársainkat is. A százados holtteste 20 méterre feküdt az ellenség peremvonalától, a gépkocsivezetőé még közelebb. A feladat végrehajtását, Nazarkov felderítő csoportjára bízam. A sötétség beálltával a felderítők állandóan tűzben, életüket kockáztatva közelítették az utcán és csak december 30-án reggel 4 órakor sikerült kihozniuk a százados holttestét. A megölt gépkocsivezetőt a fasiszták átvitték magukhoz.

— Átkutatták a századost? — kérdeztem.

— Igen. A csomag, amelyet a felső zsebéből vettünk ki. Semmi más nem volt nála.

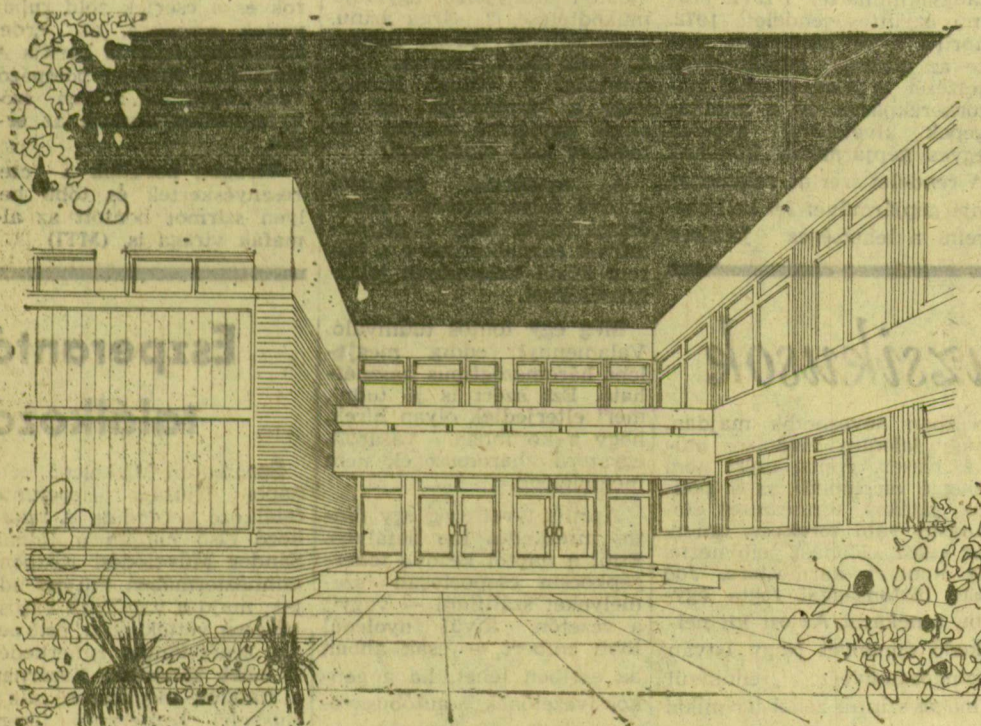
A borítékot vastagon lepte be a vér. Benne volt a bekerített csapatoknak és parancsnokságának szólo ultimátum.

A válasz nem késett. A szovjet harcosok rettenetes dühvel és elszántsággal indították meg az ostromot, amely másfél hónapig tartott. Budapest felszabadítása után már az sem segíthetett a németeken, hogy megmaradt páncélos elit alakulataik egy részét Magyarországra vezényelték. Így Varsó alól a 4. SS páncélos-hadosztályt, a nyugati frontról pedig az ardenneki tárhadást végrehajtó „Hitler Adolf testőrsége” elnevezésű 6. SS páncélos-hadsereget.

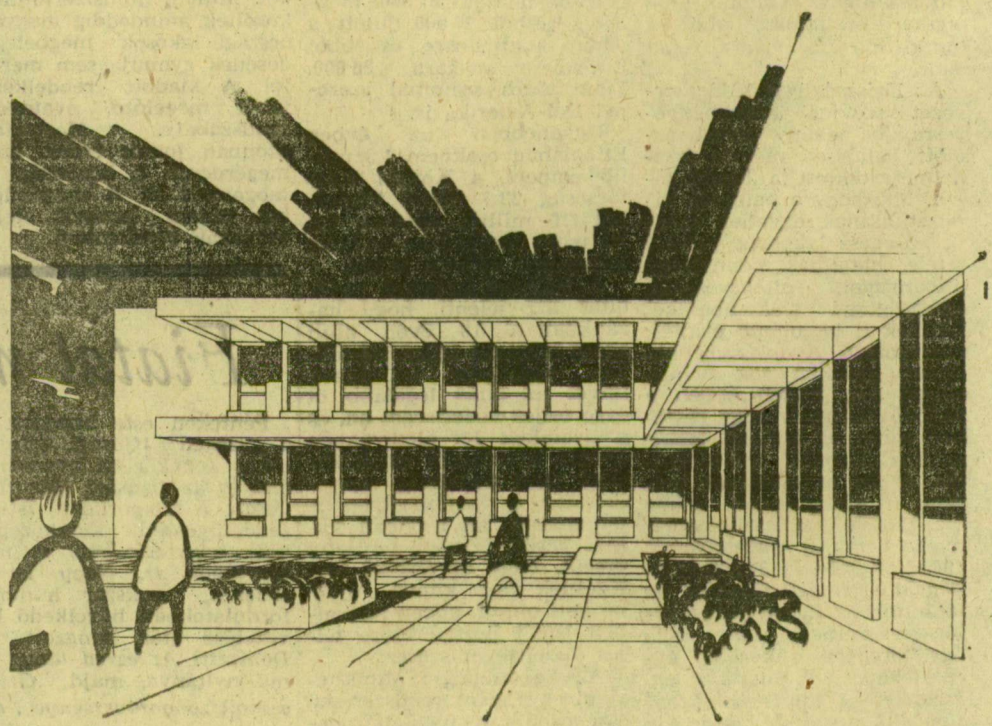
Huszonhét évvel ezelőtt 1945. április 4-én a Szovjet Tájékoztatói Iroda szákszavú jelentésben adta hírül a világnak:

„A március 16.—április 4. közötti időben végrehajtott előretöréssel a 2. és 3. Ukrán Front csapatai befejezték Magyarország egész területének felszabadítását a német megszállóktól.”

ZALAI ISTVÁN



Új tarjáni iskola



Nyitrai József

Tarjáni orvosi rendelő

Baches János